

Vastuulliset ja vastuuttomat – intuitioista oikeudenmukaisuuteen

Johanna Ahola-Launonen, VTT (käytännöllinen filosofia, HY)

Tutkijatohtori, Aalto-yliopisto

johanna.ahola-launonen@aalto.fi

Mitä on oikeudenmukaisuus?

Sosiaalisesti kestävä kehitys

Oikeudenmukaisuus tärkeää yksilön oikeuksien ja ihmisarvon kannalta, mutta myös:

- Koettu oikeudenmukaisuus
 - Yhteiskunnallinen ja poliittinen vakaus
 - Mutkaton talouselämä, hyvä työkyky
- Epäoikeudenmukaisuuden kokemus ei kannusta ”yhteisen” hyvän tavoitteluun
 - ...joka vaikkapa ilmastokriisissä olisi oleellista

”Meidän” ja ”muiden” oikeudenmukaisuus

Oikeudenmukaisuuden ymmärtämiseen vaikuttavat oletukset arvoista, ihmislunnonsta, ja yhteiskunnasta

- Määrittelyn päättävät ne, jotka ovat äänessä ja vallassa
- Onko oikeudenmukaisuus sama ”meille” ja ”muille”?
 - ”Juu, tasapuolisuutta kaikille, mutta...”

...jos se olisi sama kaikille, se edistäisi
sosiaalisesti kestäväää kehitystä

Katsotaan muutamia *vastuun moralismin* mekanismeja

Miksi yksilön elämä on sellaista kuin se on?

Laaja katse

Pääsy koulutukseen

Kulttuuriset, taloudelliset, maantieteelliset syyt

Tulot ja varallisuus

Lapsuudessa ja aikuisuudessa

Luottamus ja mahdollisuus taloudelliseen tukiverkostoon

Syrjintä

Vaikutus itsekunnioitukseen, luottamukseen, hyvinvointiin

Elinolosuhteet

Turvallisuus, palvelut, kulttuuri

Ruokaympäristö

Pääsy terveydenhuoltoon

Elintavat ja "luonne"

Päihteet, paino, ruokavalio, liikunta
Yritteliäisyys, ahkeruus, sinnikkyys, laiskuus....

Niukkuus

Köyhyyden psykologiset ja sosiaaliset vaikutukset
Resilienssi vastoinkäymisiin
Luottamus sosiaalipolitiikkaan

Työskentelyn olosuhteet

Vaikutusmahdollisuudet sisältöön ja aikatauluihin

Sosiaalipolitiikka

Itsekunnioituksen institutionaalinen perusta

Työllisyyspolitiikka

Kulttuuriset ja sosiaaliset normit

Ekologinen ympäristö

Miksi yksilön elämä on sellaista kuin se on?

Kapea katse

Elintavat ja ”luonne”

Päihteet, paino,

ruokavalio, liikunta

Yritteliäisyys, ahkeruus,

sinnikkyys, laiskuus....

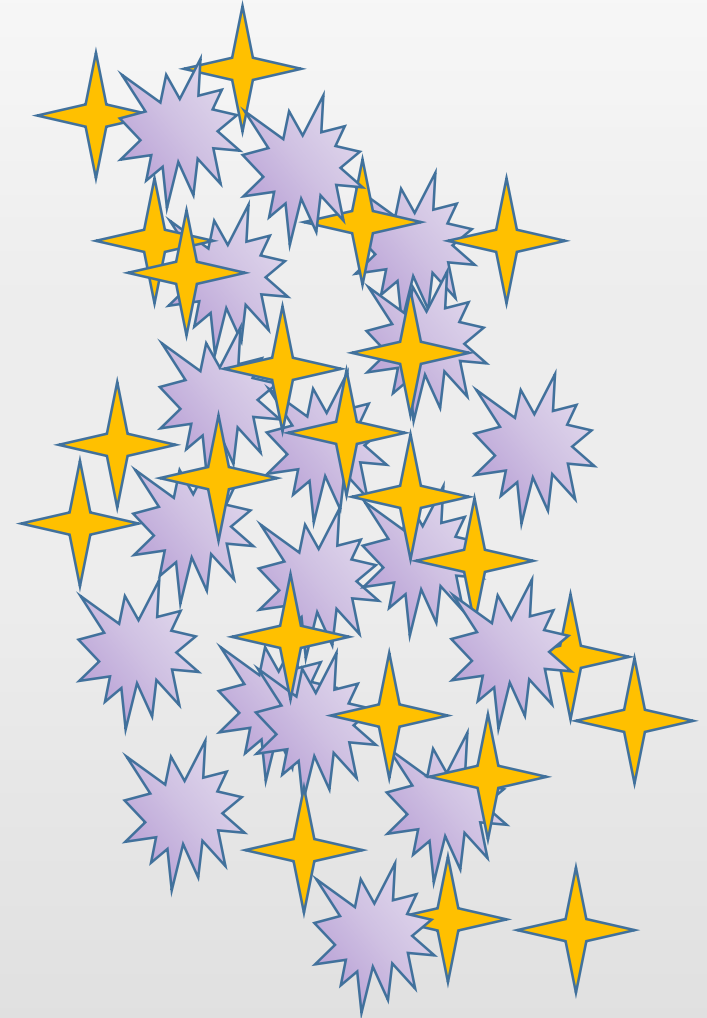
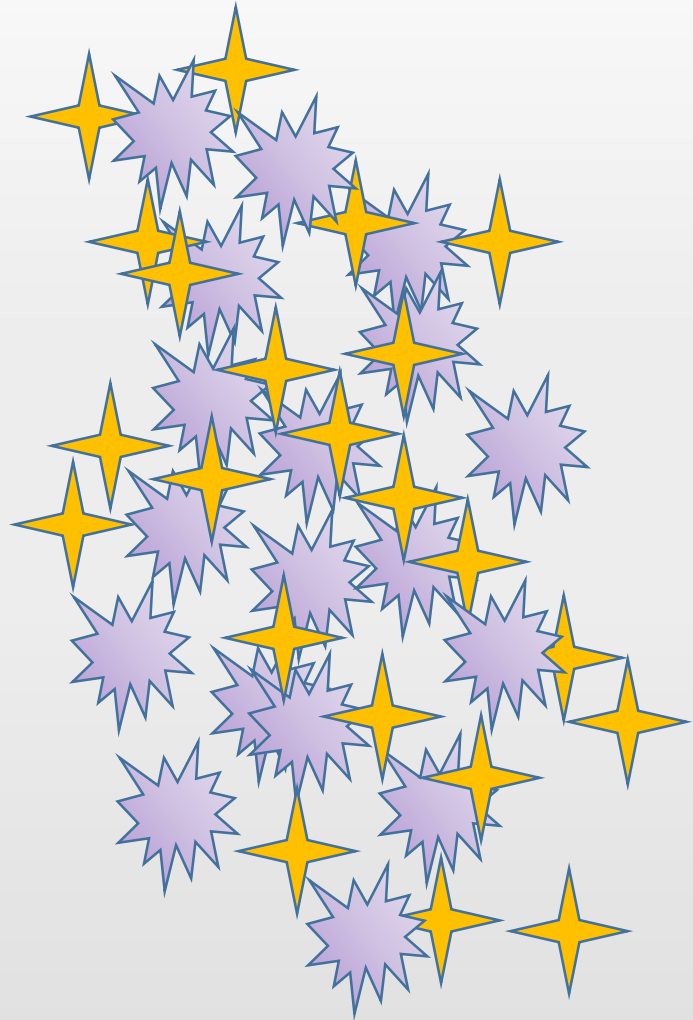
Vastuun moralismi

- Moralistinen kielenkäyttö yksilön ansiosta omasta elämästään
- Asettaa huono-osaisuuden syyt yksilöön itseensä
 - ”Henkilön moraalissa on jotain vikaa, kun vaatii yhteiskunnan tukea”
- Mahdollistaa hyväosaisille tunteen siitä että nämä ansaitsevat hyväosaisuutensa

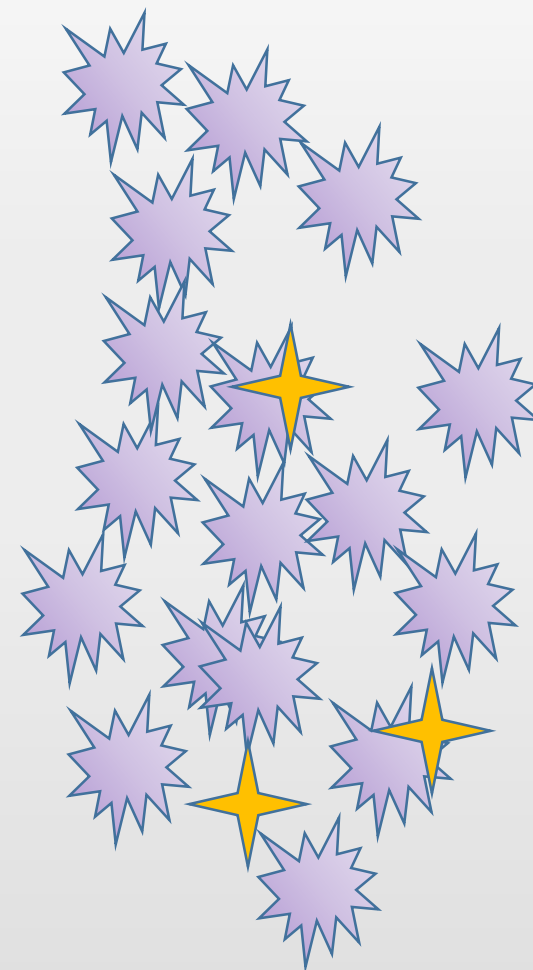
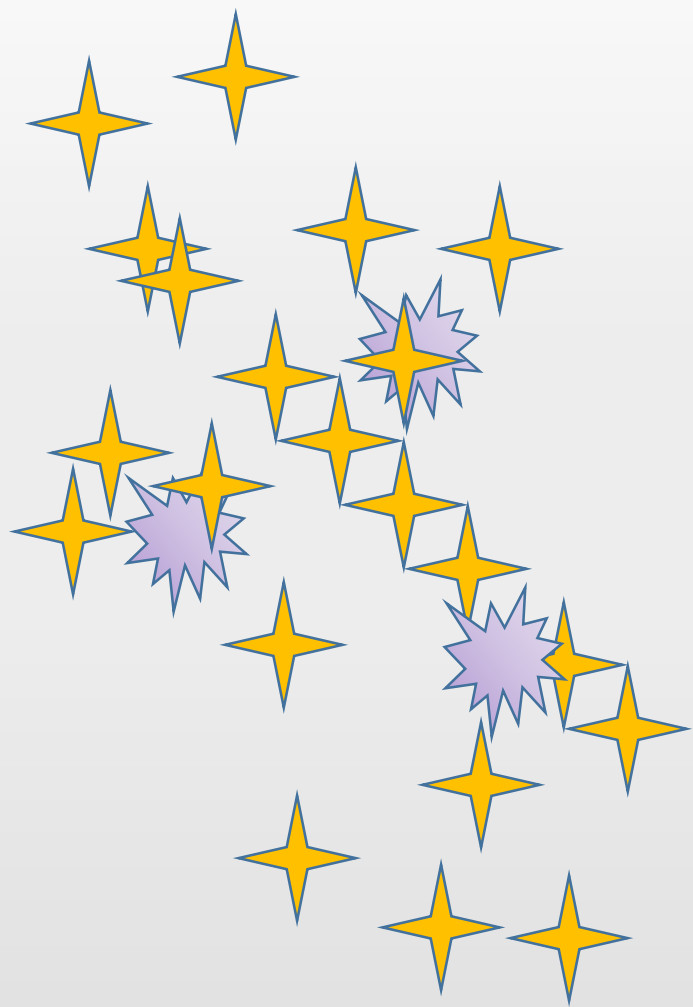
... vaikka siihen yksilön elämään vaikuttavat ne kaikki laajan katseen laatikot

Mistä tämä voisi johtua ja miten siitä voisi päästä eteenpäin?

”Me” ja ”muut” Ryhmälinssi

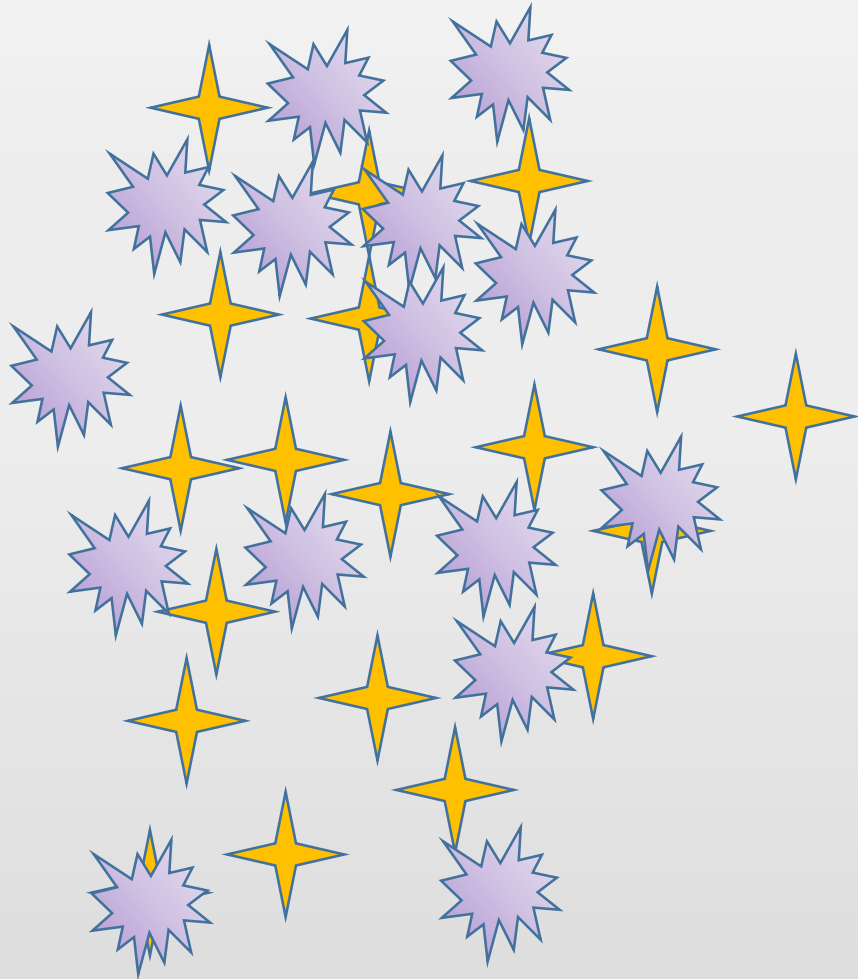
”Me” ja ”muut” Ryhmälinssi

”Me” olemme tyypillisesti vastuullisia, jotkut poikkeukset vastuuttomia
”Ne” ovat tyypillisesti vastuuttomia, jotkut poikkeukset vastuullisia

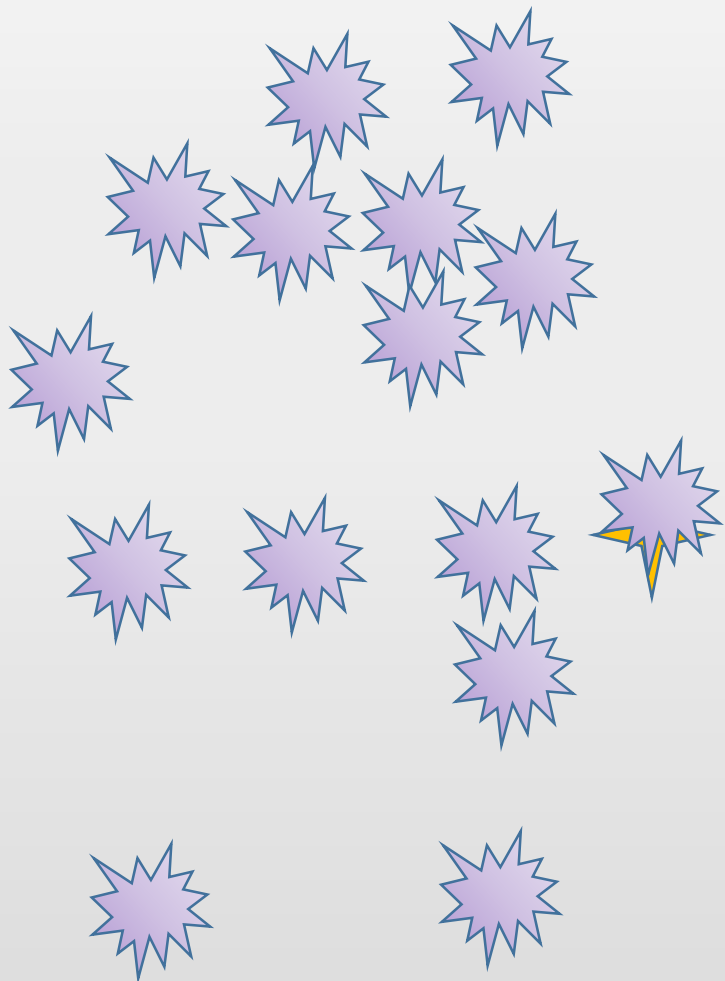
”Me” ja ”muut”

Empatiakuilu ja vastuun moralismi

”Me” ja ”muut”

Empatiakuilu ja vastuun moralismi

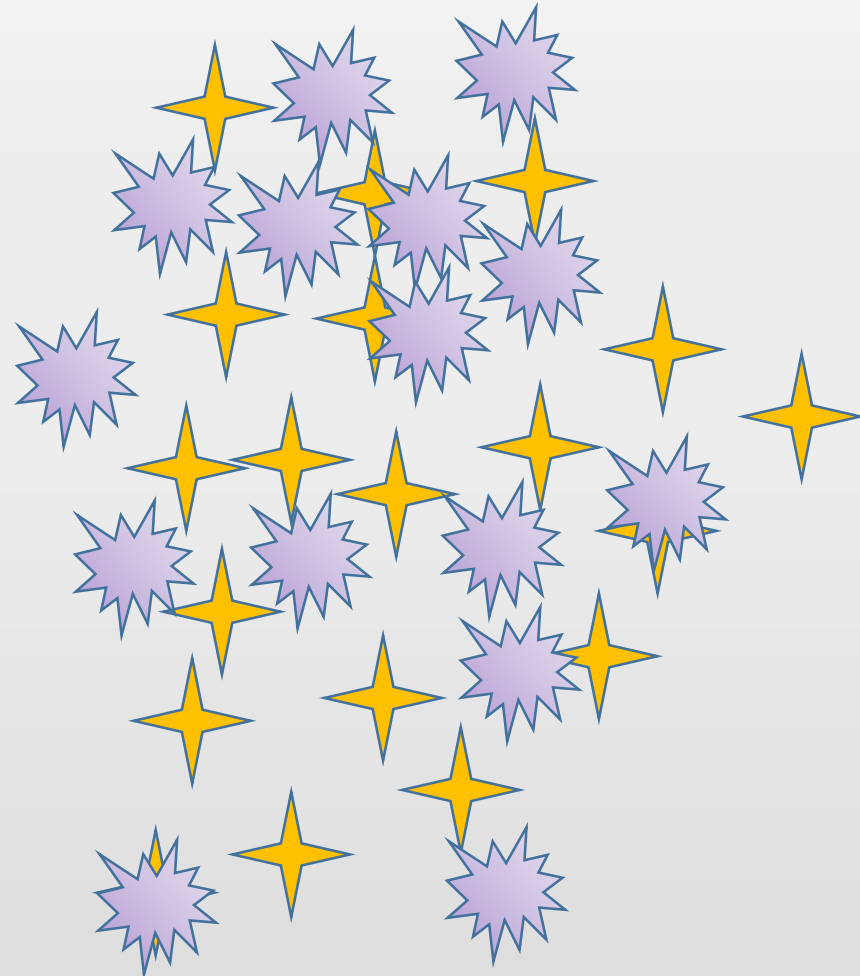

Ryhmiin etäisyys
vaikeuttaa ”muiden”
ymmärtämistä

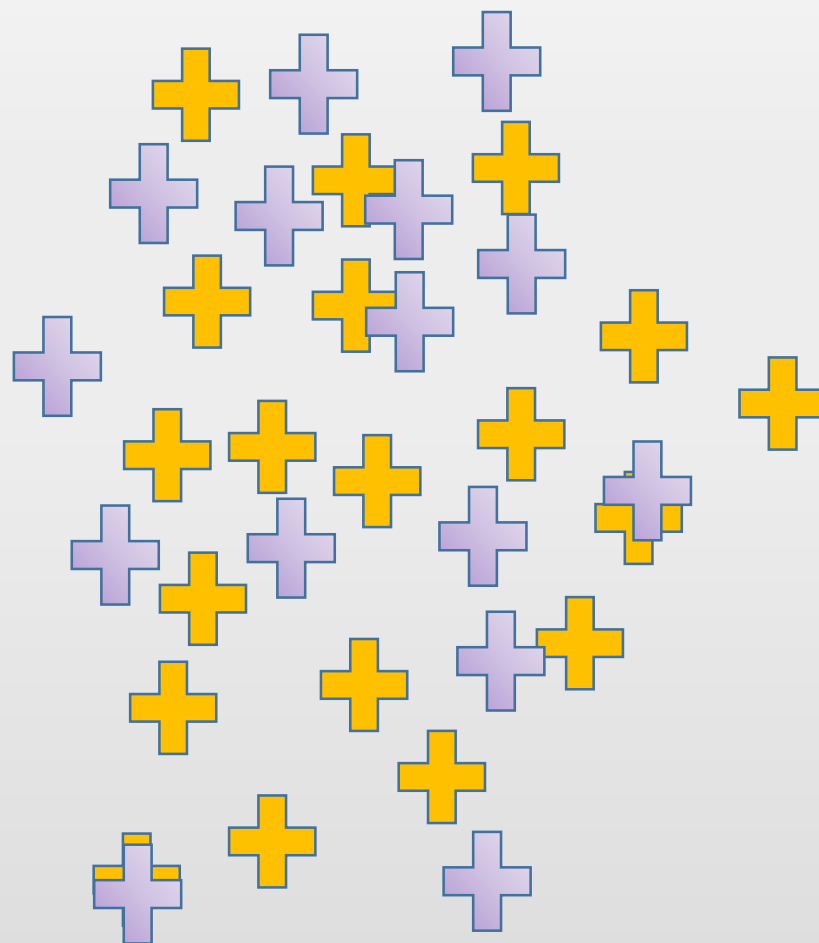
”Omia ennakkoluuloja on ehkä mahdotonta paeta kokonaan, mutta vaikeinta niitä on välttää, jos niitä ei edes halua yrittää tiedostaa”

Johanna Ahola-Launonen, 4.10.2019

Puolueettoman tarkkailijat teoriat

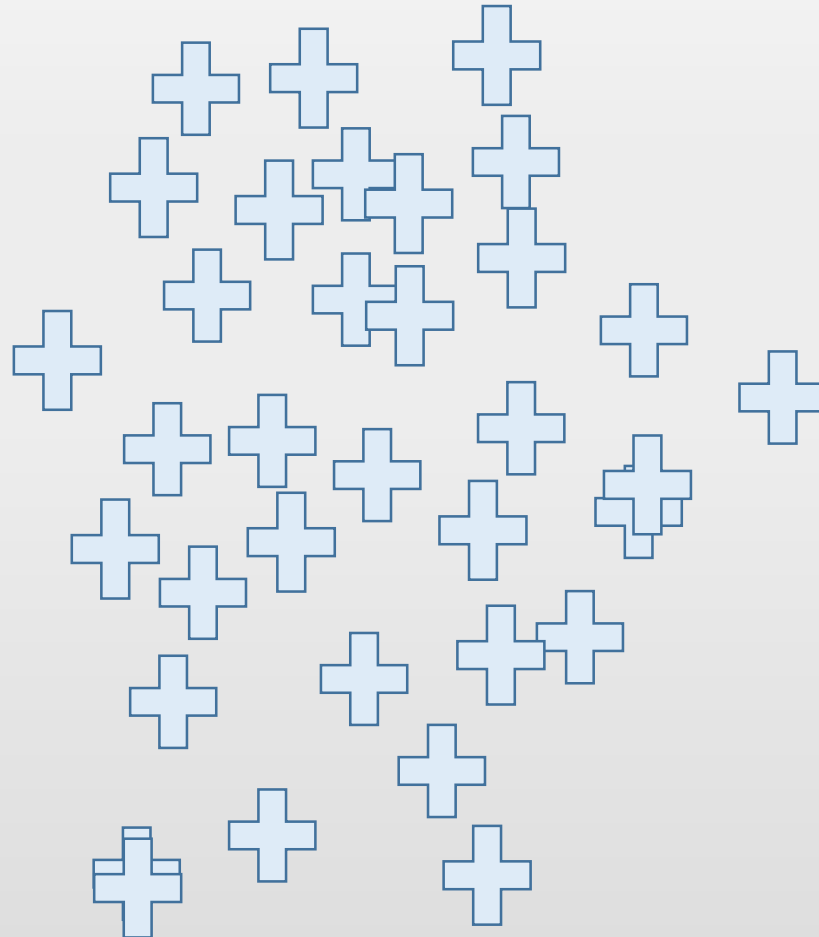

Puolueettoman tarkkailijat teoriat

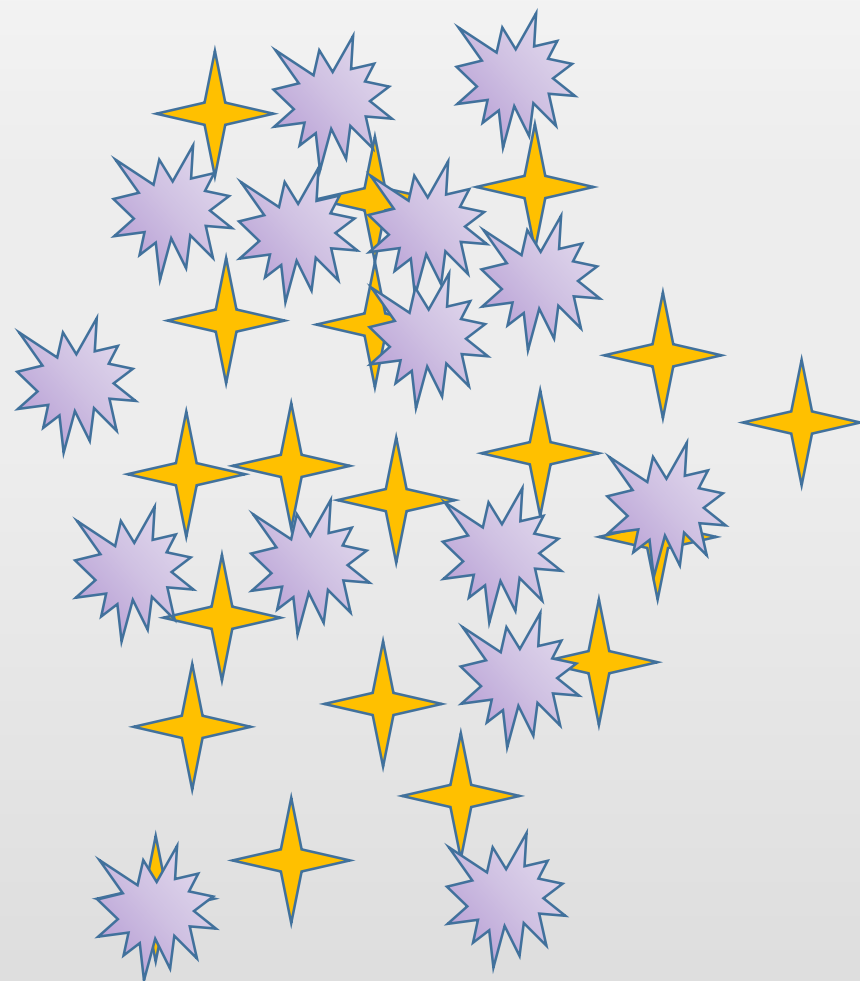

Puolueettoman tarkkailijat teoriat

Mikä olisi paras
ratkaisu jos et tietäisi
yhteiskunnallista
asemaasi?

Erilaisuuden tunnustaminen ja tunnistaminen

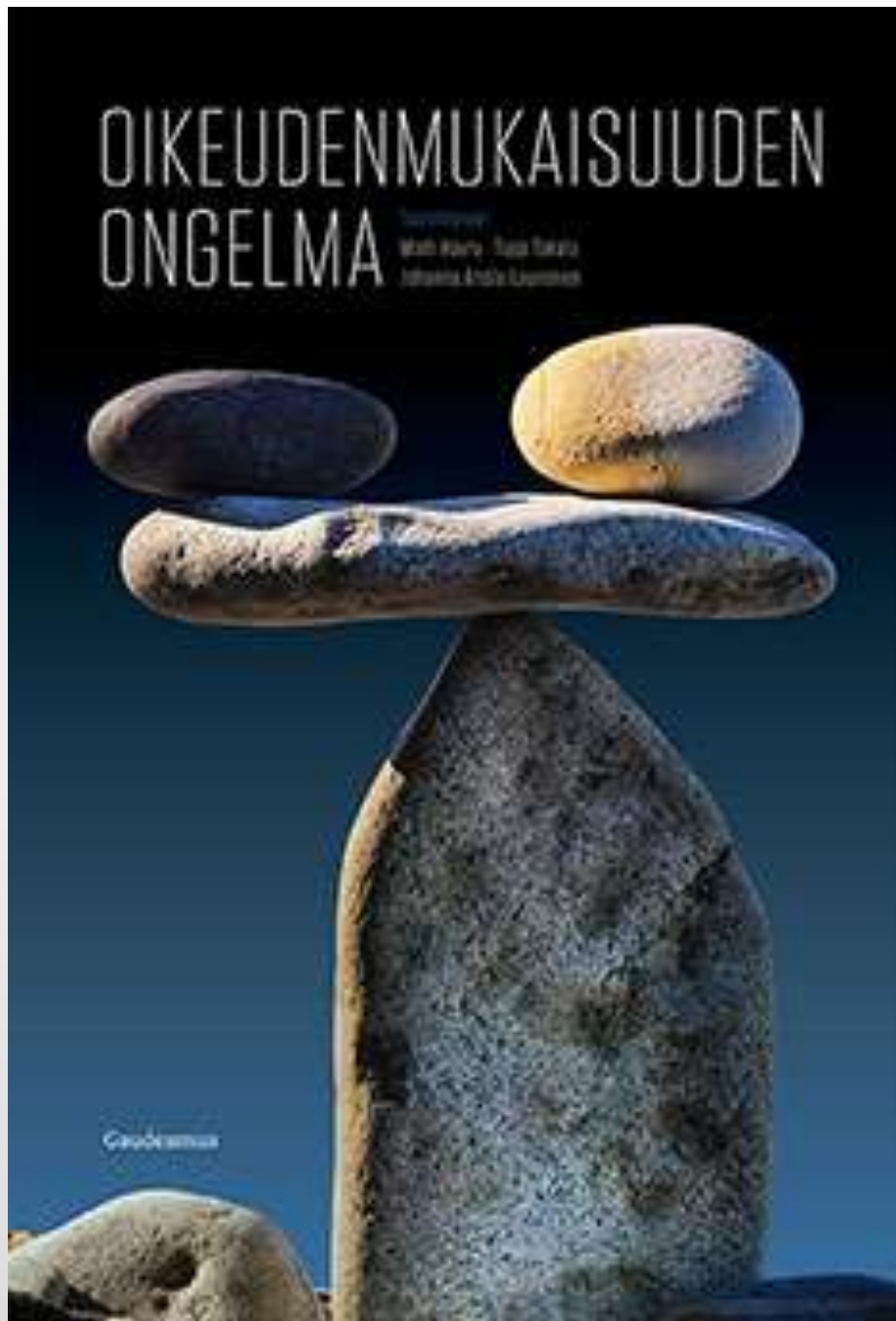

Erilaisuuden
huomiointi vaatii
usein erityiskohtelua

...joka on oikein
varsinkin jos se *lisää*
ryhmän jäsenen
oikeuksia

Kohti oikeudenmukaisuutta

- Lisääkö X tasa-arvoisuutta, yhdenvertaisuutta, tasapuolisuutta, onko kaikki asianosaiset huomioitu?
- Onko oikeudenmukaiseksi ehdotettu X sama kaikille?
- Otetaanko huomioon yksilöiden erilaiset lähtökohdat?
 - Onko ajauduttu vastuun moralismiin?
 - Toisten on helpompi olla "vastuullisia" ja "valita hyvin" kuin toisten
- Voiko näkökantaan vaikuttaa ryhmälinssi tai empatiakuilu?
- Voisiko puolueettoman tarkkailijan näkökulmasta olla apua?
- Pitäisikö tilanteessa olla positiivista erityiskohtelua?

Matti Häyry, Tuija Takala &
Johanna Ahola-Launonen
(toim.):

Oikeudenmukaisuuden
ongelma

(Gaudeamus 2018)